

FIGYELŐ

AZ ERDÉLYI MAGYAR PÉNZINTÉZETEK AZ ADÓSSÁGREND- ZÉSEK UTÁN

ROMÁNIA közgazdasági életét irányító férfiak egybehangzó kijelentése szerint az 1934 április 7-1 adósságrendezési törvény végleges lesz, s mostantól fogva állítólag a hitelélet s az ennek alapját képező bizalom megszilárdítására fog minden tényező törekedni.

Vonalat kell tehát húznunk számításaink alá és meg kell állapítanunk, hogy az adósságrendezések milyen eltolódásokat okoztak az erdélyi magyar pénzüzetek vagyónállapotában, mert csak ezek ismeretében dolgozhatunk ki mi is tervet arra, hogy a meginduló rekonstrukciós munkába milyen erőkel és kilátásokkal tudunk bekapcsolódni.

Vizsgálódásainkat 64 önálló erdélyi magyar pénzüzetre terjesztettük ki, melyeknek alaptőkéje összesen 438 millió 473.868 lei, tartalékaik 205 millió 633.023 lei, összes saját tőkéik tehát 644 millió 106.891 leit tesznek ki ma is még — legalább paphon.

Az Erdélyi Bankszindikátusnak 1930-ban megjelent utolsó nyilvános statisztikája még 97 intézetről számolt be, 636.8 millió alaptőkével és 306.5 millió tartalékkal, vagyis összesen 943 millió — közel egy milliárd — saját tőkével. Az intézetek száma azóta egyharmaddal apadt, a krízis alatt elesettekkel; azonkívül hiányzanak a statisztikából azok a budapesti affiliációk, melyek az adósságrendezési törvényt nem fogadták el és saját eszközeikkel és saját elgondolásuk szerint akarnak megküzdeni a helyzettel.

A vizsgálataink tárgyát képező s az adósságrendező törvények rendelkezéseit vállaló 64 intézetnek a 644 millió saját tőke mellett jelenleg még 334 millió 433.212 lei visszleszámítolási tartozása áll fenn, mely azonban szintén alá van vetve a törvényes leszállításnak s így különösebb terhet nem képez.

E 64 intézetnél 1930 december 31-én még 2 milliárd 834 millió 279.976 lei takaréket volt elhelyezve. (Az Erdélyi Bankszindikátus összes intézetei 1929-ben még 4 milliárd 792 millió betétet kezeltek.)

A vizsgált 64 intézet 1930 végétől 1934 júniusig visszafizetett betevőinek készpénzben 1 milliárd 265 millió 616.549 leit, tartozásokkal kompenzálva kiegyenlített 357 millió 274.627 leit.

Csökkentette betéttartozását tehát összesen 1 milliárd 622 millió 891.176 leije.

Ez az óriási teljesítmény mutatja, hogy mennyi életerő és mozgékony-ság volt az erdélyi magyar hitelszervezetben.

Az időközben — túlnyomóan könyvelési tételek folytán — előállott kisebb betétemelkedések beszámításával jelenleg is még e 64 intézetnél 1 milliárd 183 millió 035.666 lei betét van elhelyezve.

Ez a betétállomány, a 644 millió saját tőke és a 334 millió visszleszámítolás kell, hogy hordozza tehát az alábbiakban ismertetendő konverziós veszteségeket.

A vizsgált 64 önálló magyar intézet összkihelyezése jelenleg — szemben az Erdélyi Bankszindikátus összes intézeteinek 1929-ben kimutatott 6 milliárdos kihelyezésével — mindössze 2 milliárd 170 millió 067.904 lei.

Ebből mezőgazdasági kedvezmény alá esik ..... 1.382,444.615.— lei

Városi konverziót élvez ..... 311,866.736.— „

Nem esik konverzió alá ..... 475.756.553. — „

E számadatokból kitetszőleg a kihelyezések mintegy 60% agrárkonverziós, 15% körül van a városi kihelyezés s alig több 20%-nál az, ami nem esik semmiféle kedvezmény és leszállítás alá.

Az intézetek vezetőinek hozzávetőleges számításai szerint őket a 2 milliárd 170 millió kihelyezésnél előreláthatólag a következő veszteségek fogják érni:

a mezőgazdasági anyagnál .....772 millió 536.305.—lei

a városi anyagnál..... 85 „ 623.594.— „

a nem konverziós anyagnál ..... 90 „ 591.298.— „

Előrelátható összes veszteség tehát ...948 millió 751.197.—lei.

Az intézetek összes aktívái — a fenti 2 milliárd 170 millió kihelyezéshez számítva még az ingatlanok, berendezések és a labilis értékpapírok értékét s a csekély készpénzt — mindössze 2 milliárd 431 millió 022.208 leit tesznek ki; az előirányzott veszteség tehát az összes aktíváknak mintegy 40%-át semmisítené meg.

A 948 milliós veszteség kiszámításánál azonban nem vettetett figyelembe, hogy a mezőgazdasági adósok nem 50%-os, hanem 70%-os, a városiak nem 20%, hanem 35% tökeleszállítást is igényelhetnek, ha az első két évben fizetnek; s nem vettetett számításba az sem, hogy úgy a konverziós, mint a mentes adósok közül a befolyt négy év alatt többen fizetéseképtelenné váltak s a nekik hitelezett összegek így egészben vagy részben elvesztek. Ha ezeket is számításba vesszük, a veszteség el fogja érni a kihelyezett tőke 60—70%-át is.

Eltekintve tehát egyes kivételesen jól megalapozott és jelentős ingatlanügy egyéb reál-vagyonnal bíró intézetektől, az adósságrendezés veszteségei ellenében az intézetek többségének saját betevőiktől is 50—70%-os töke-elengedést kellett igényelniök, hogy mérlegüket egyensúlyba hozhassák s megmaradt tőkéiknek a költséges felszámolási eljárással való elpocsékolását megakadályozhassák.

Ma már a nyilvánosság előtt közölhetjük, hogy a még élőknek tekinthető 64 önálló magyar intézet — egy-két elenyésző és sajnálatos kivételtől eltekintve — jórészt már az október 7-1 fatális határidő lejárta előtt meg tudta szerezni hitelezői és betevői többségének hozzájárulását a törvényben szabályozott egységhez.

Ez mindenestre örvendetes körülmény. Mutatja azt a bizalmat, melyet ez intézetek vezetői, annyi disszonancia dacára, ügyfeleik körében élveznek, de igazolja a magyar betevők higgadt okosságát is, akik belátták, hogy a törvényhozás valójában az ő meggyűjtött vagyonukból adott az adósoknak nagylelkű adományokat, tudomásul vették az így elsősorban őket ért veszteségeket és segédkezett nyújtottak ahhoz, hogy az elveszett vagyonnak legalább töredéke megmaradjon. Ez a nagyjelentőségű, gondosan előkészített és sikerrel befejezett egyezkedési akció természetesen sok salakot is fölkaavart. Szomorú példáit láthattuk a rövidlátásnak, elfogultságnak, sőt egyenes rosszindulatnak is. E tanulságok is figyelembe veendőek lesznek a jövőben.

Az adósságrendezésnek nevezett nagy pénzügyi átalakulás első fejezete így október 7-én lezárult. Az erdélyi magyar pénzügyintézeteknek és túlnyomóan

magyar ügyfeleiknek törzsvagyont az átalakulás erősen igénybevette s tőlük hatalmas áldozatokat követelt. A súlyos vérveszteségekbe ma már bele kell törődniök az érdekelteknek. Megnyugvásukra szolgáljon, hogy azzal, amit ők elveszítettek, túlnyomóan magyar sorstestvéreiken — a magyar adóskon — segítettek.

A közérdek szempontjából mindenesetre megnyugtató, hogy kellő előrelátással, tervszerű felkészültséggel s a jóérezésű emberek önzetlen támogatásával meg lehetett akadályozni azt, hogy a súlyos vérveszteség halálos katasztrófává szélesedjék. A helyesen irányított egyességek révén emberi számítás szerint sikerült megmenteni a teljes elpusztulástól az adósságrendezések által közvetlenül nem érintett magyar tőkevagyon.

E megmentett tőkevagyon okos kezelése s további veszteségektől való megóvása most a legközelebbi feladat.

Ezt követően pedig, a mi körünkben is meg kell indulnia a romokon az újjáépítésnek, ugyanazzal a szívóssággal, körültekintéssel és tervszerűséggel.

GYÁRFÁS ELEMÉR

KÜLPOLITIKAI SZEMLE

A jugoszláv-magyar vita Genfben, a népszövetségi tanácskozás lefolyása, eredmények, a magyarok kiüldöztetése; a Tanács mint politikai testület; a Népszövetség mai súlya, benne Olaszország és Anglia szerepe.

EURÓPA szerencsésen túlélte a tizenöt esztendő óta legkritikusabbnak látszó hónapot, amely azzal fenyegette az európai gyermekeket, hogy eloltja karácsonyi gyertyájukat. Nem szívesen írom le, de — a francia külügyminiszter is kimondta már — valóban a könyökünkkel súroltuk a háború rémét. A helyzet ugyanis az volt, hogy a Népszövetség egyik tagállama, egyben a háborút, mint a nemzeti politika eszközt szerződésileg elítélő Briand—Kellogg-paktum egyik aláírója, kizárólag „nemzeti politikájának szolgálatában“ képes lett volna háborút indítani lefegyverzett szomszédja ellen. Ennek a fenyegetésnek a nyomása alatt tárgyalt Magyarország Genfben a Tanács asztalánál és egyéb hivatalos megbeszéléseken arról a megoldási módozatról, amellyel a megvetendő marseille-i orgyilkosság politikailag kihasználható következményeit a nemzetközi légkör méreganyagából ki lehetett küszöbölni. Már a merényletet követő órákban különböző kommentárokból nyilvánvaló volt, hogy Jugoszlávia mai vezetői és a vele szövetséges kisantant-államok milyen politikai célokat tűztek ki maguknak, milyen tőkét akarnak kovácsolni a véres tragédiából. ¹ A horvátok és macedónok orgyilkos politikai szövetkezése áldozataként uralkodói kötelességei közben elesett Sándor király meggyilkoltatása az egész világ előtt megrendítő körülmények között leplezte le Jugoszlávia belső egységének hiányát és a horvátoknak kirobbanásig feszült keserű elégedetlenségét. Az első cél, amit politikai propagandával és hírszolgálatall el kellett érni, az volt, hogy eltereljék a figyelmet az erőszakkal egységesített királyság nagy belső egyenetlenségeiről és zavarairól. A második cél már messzebbmenő volt: Magyar-

¹ Ld. Magyar Szemle 1934 november és december: Külpolitikai Szemle.

ország erkölcsi és politikai diszkreditálása. Tehát el kellett terjeszteni azt a látszatot, mintha Magyarország elősegítette volna a gyilkosságot, vagy legalább is annak előkészületeit. Ki kell tehát kényszeríteni, hogy a nemzetközi közvélemény és annak legfontosabb politikai orgánuma, a Népszövetségi Tanács, megállapítsa Magyarország felelősségét; ezzel kapcsolatban nemzetközi vizsgálóbizottságot küldjön ki Magyarországra;¹ végül Magyarországot még a békés revizionizmus feladására is rákényszerítse. Az ezt megkoronázó cél, amiben a kisantant országok államférfiai már a magyar belpolitika porondján is szövetségesekre számíthattak, az volt, hogy mindezek következtében a magyar kormány lemondását kikényszerítsék.

A Népszövetség Tanácsának több napi vita után, 1934 december 10-én elfogadott határozata bizonyítja, hogy ezeket a célokat Jugoszláviának és szövetségstársainak, amelyekhez utolsó órában Franciaország is nyíltan csatlakozott, szinte megsemmisítő katonai és politikai túlerejük és a háborús fenyegetés ellenére, sem sikerült elérniük. Ezért állapíthatta meg a pártatlan nemzetközi sajtó, hogy Jugoszlávia és szövetségesei nem arattak győzelmet Genfben: minden egyes pontban le kellett mondaniok a kitűzött és elérendő célról és meg kellett elégedniük még a féleredménynél is kisebb sikerrel. Ezt a tárgyilagos megállapítást nem szabad egy magyar embernek sem szem elől tévesztenie akkor, amikor a magyar kormány helyzetét és nehéz küzdelmét bírálja, amelyet még megnehezített és megnehezít ma is az a tény, hogy a megoldásnál a nyilvánosság előtt nem pertraktálható egyéb körülmények is közrejátszottak. Milyen célok elérését tűzte ki ezzel szemben a magyar kormány magának? Először is semmi körülmények között meg nem engedni azt, hogy Magyarország erkölcsi felelőssége megállapíttassék. Nem engedni meg, hogy Magyarországra nemzetközi vizsgálóbizottságot küldjenek ki, magyar közegek esetleges mulasztásainak megállapítására. Semmi körülmények között bele nem egyezni abba, hogy Magyarországot a revizionizmus feladására kényszerítsék. Végül, ami már nem a kormány, hanem az egész nemzet minden jóhiszemű tagjának célja kellett, hogy legyen, meg nem engedni, hogy ilyen kérdésben, kívülről jövő nyomás alatt, vagy akár belülről jövő provokációra magyar kormány megbukhassék.

Nyugodtan és szenvtelenül megállapíthatom, hogy Olaszország tántoríthatatlanul hű támogatásának, Nagybritannia és kiváló delegátusa pártatlan és rokonszenv által nem befolyásolt ítéletének és aktív közreműködésének segítségével, amelyhez a Tanácsban képviselt hatalmak többsége nyílt színen csatlakozott, Magyarországnak sikerült összes negatív kitűzött céljait elérnie. Csupán naivítás vagy pártos rosszindulat várhatta azt, hogy ebből a nem érdektelen törvényszék előtt, hanem igenis egy pártos politikai csoport sokszoros túlereje ellen, nemzetközi politikai fórum előtt megvívott küzdelemben Magyarország objektív és erkölcsi igazsága teljes győzelemmel kerülhessen ki, ami azt bizonyította volna, hogy Magyarország és Olaszország Ausztriával együtt, hozzászámítva Lengyelország igen melegen baráti rokonszenves, de semleges állásfoglalását, erősebb, mint a 45 milliós kisantant a Balkán-paktum hatalmaival, hátuk mögött Európa legnagyobb katonai és pénzügyi hatalmával, Franciaországgal, hozzászámítva Németország hűvös politikai semlegességét. Ilyen körülmények között az „igazság erejével“ győzni, ugyebár, matematikai, stratégiai és történelmi képtelenség, amelyre józan ember nem gondolhatott. Ezért nem lehet és nem szabad magyar részen „genfi vereségről“ beszélni. Aki Magyarország vereségét emlegeti

¹A londoni Times nov. 17-i számában közölt párisi jelentés szerint: „a helyszíni vizsgálatot semmi körülmények közt sem ejthetik el, mert ez egyértelmű lenne bűnpártolással; a vizsgálatot nemzetközi bizottság, vagy a népszövetségi titkárság végezné.“

ezekben a napokban, az ugyanazt teszi, amit a kisantant politikusai és sajtója, tehát az ő malmukra hajtja a vizet. Nem buktat kormányt, nem gáncsolja el a mai magyar kormányt, de igenis súlyosan sérti Magyarország politikai és történelmi érdekeit, tehát Magyarországot támadja meg.

Ha közelebbről analizáljuk a helyzetet és az eseményeket, a következő megállapításokra juthatunk. Jugoszlávia egy héttel előbb adta be a Népszövetség Titkárságánál Magyarországot megvédező jegyzékét, mint azt az emlékiratot, amelyben bejelentett bizonyítékait szintén a nyilvánosság elé bocsátotta. Ezzel az átlátszó fordulattal akart nekünk ártani, ellenben nem ismerve a tisztességesen gondolkozó nyugati népek mentalitását, a saját szövetségeseinél ugyan nem, de az összes angol-szász államokban igenis ártott sajátmagának; és politikai tételének. Célja ugyanis ezzel az időkülönbséggel nyilván az volt, hogy határozott kijelentései Magyarországot bűnrészességéről előbb beleitatódjanak a világ közvéleményébe, még mielőtt a valószínűleg önmaguk előtt sem nagy bizonyítóerővel bíró, úgynevezett dokumentumok nyilvánosságra kerülnének és ezzel gyengítenék a rágalmat. Mint már leszögeztem, ezt a sztratagémát csak ott koronázta siker, ahol a politikai érdekközösség úgyis fennállott és az elhívéshez úgysem volt szükség új bizonyítékokra. Mr. Edennek, Anglia lordpecsétőrének és tanácsbeli képviselőjének beszéde úgy a december 8-i, mint a december 10-i tanácsülésen, továbbá a tanács nem közvetlenül érdekelt tagjainak, így Spanyol- és Lengyelországok, továbbá a három délamerikai állam, sőt még Szovjet-Oroszország képviselőinek nyilatkozatai bizonyítják, hogy a Tanács többsége Magyarországot felelősségét az elébe tárt adatokkal nem fogadta el bebizonyítottan. A többség nyilvánvalóan amellet volt, hogy a Tanács a múlttól ne döntsön, mert nincs abban a helyzetben, hogy pártatlanul dönthesse, hanem a terrorizmus ellen kötendő konvencióban szegezze le azokat az elveket, amelyek szerint a politikai emigráció és terrorizmus kérdését a jövőben kezelni óhajtja. Arra a légkörre, amely Géni-ben uralkodott és arra a hatalmi mámorra, amellyel a kisantant minden szövetségeseivel együtt a népszövetségi Tanácsot dominálni akarta, jellemző, hogy a legpártatlanabb sajtótudósítások szerint is súlyos válság fenyegetett Genfben annak a benyomásnak hatása alatt, hogy a népszövetségi Tanács többsége, eltérve az eddigi gyakorlattól, hajlandó volt valóban és teljesen pártatlanul dönteni. A londoni Times genfi tudósítója szerint volt olyan „érdekelt állam“, amely a december 8-i ülés hatása alatt bejelentette, hogy ha a Tanács döntése a többség kifejezésre jutott véleménye szerint alakulna, akkor elhagyja Genfét és maga veszi a kezébe ügyének elintézését. Ez az állam ezzel a gesztusával megerősítette azt a kellemetlen benyomást, amelyet már jegyzéke és panasz-memorandumának átadásakor keltett, hogy tudniillik az úgynevezett „pártatlan“ Tanácstól csak olyan határozatot hajlandó elfogadni, amely az ő kívánságainak megfelel.

A jugoszláv memorandumban foglalt bizonyítékok nem elegendők arra, hogy Magyarország vagy magyar hatóságok felelősségét, vagy pláne bűnrészességét a merseille-i merénylet előkészítésében megállapítsák. Minthogy Eckhardt Tibor magyar delegátus beszédeiben és a magyar kormány válaszjegyzékeiben, illetve válaszirataiban minden egyes vádat megfelelő bizonyítékok felsorolásával tagadásba vett, a római jog szerint pedig a bizonyítás súlya a vádlót terheli, a népszövetségi Tanács a politikai presszió hatása alatt, tekintetbe véve különösen az egyéb politikai összefüggéseket és körülményeket, rendkívül kényelmetlen helyzetbe jutott, ha meg akarta kímélni Európát egy beláthatatlan következményű és aligha elszigetelhető háborútól. Hiszen éppen az az aggodalom, hogy Jugoszlávia és a kisantant kívánalmainak nem tud eleget tenni, Magyarországot pedig

jogosan nem szabad elítélnie, tette a nagyhatalmakat eredetileg hajlamossá arra, hogy a napirendre tűzést elodázzák a Tanács januári rendes ülészakára. Abban a kissé naiv reményben kísérelték ezt meg, hogy addig a szenvedélyek lecsillapodnak és sikerül kompromisszumos megoldást találni. A magyar kormány ellenben nagyon helyesen úgy ítélte, hogy ez tisztára illúzió: Magyarország nem maradhat további hat hétig a felelősségnek ólomsúlyként ránehezedő vádja alatt és nem lehet kiteve déli szomszédja állandó terrorszerű fenyegetésének, amelynek legelső áldozatai a Jugoszláviában lakó magyarok. A feszültség a magyar-jugoszláv határon november eleje óta olyanná vált, hogy ennek további, heteken át való fenntartása valóban senkinek a szempontjából sem látszott kívánatosnak. Ezért — az egész magyar közvélemény helyeslésétől kísérve — a magyar kormány a jugoszláv panasznak azonnali, a Tanács rendkívüli időszakára való kitűzését kívánta és sürgette. Tudvalevőleg november 21-ére hívták volt össze a Tanács rendkívüli ülészakát a saarvidéki népszavazás előkészítésének letárgyalására, illetve a népszavazás nyugodt lefolyását biztosító intézkedések megtételére. A magyar kormány azt kívánta, hogy ugyanerre a tanácsülésre — amelyet időközben elhalasztottak, minthogy a Tanács kiküldött bizottsága nem készült el jelentésével — tűzessék ki a népszövetségi Egyezségokmány ii. cikkének második pontja alapján beadott jugoszláv panaszirat. A Tanácsot vezető hatalmak kénytelenek voltak belátni a magyar érvelés helyességét és elfogadták a sürgősséget. Ebben a döntésben Olaszország kétséget nem tűrő állásfoglalásának Magyarország igaza és a sürgős letárgyaláshoz való joga mellett, elhatározó része volt. Ugyanígy deferálni volt kénytelen Benes, a Tanács ezidőszerinti soros elnöke, aki ellen mint érdekelt fél ellen Magyarország hatásköri kifogást tett. Mindenki számára, aki a népszövetségi gyakorlatot és légkört ismeri, nyilvánvaló volt, hogy a Főtitkárság már maga sem fogja megengedni, hogy Benes ezzel az ügyvel kapcsolatban elnöki funkciókat teljesítsen. Így a magyar részről elhangzott kifogásra meg is történt az intézkedés, hogy Benes helyett a jugoszláv panaszirattal kapcsolatban az elnöki teendőket nemcsak magán az ülészakon, hanem az előtt és a rendes ülészak megkezdéséig, Csehszlovákia képviselőjének elődje az elnökségben, Vasconcellos, a portugál kiküldött vegye át.

Míg a kisantant és a francia sajtó egy része által ügyesen propagált szerb rágalomnak és vádaskodásoknak volt egy ideig bizonyos propagandisztikus sikerük, amit a szétágazó politikai összeköttetések nyomásával sikerült is kihasználniok Magyarország ellen, addig a Szerbiában lakó magyaroknak példátlanul brutális, jogtalan tömeges kiutasítása, elsősorban a Bánság és a Bácska területéről, bemutatta a humánusan és pártatlanul érző világközvélemény előtt a panaszos fél igazi képét, amit sok helyen kezdtek már elfelejteni. Az egész angol, amerikai, skandináv, hollandi és svájci sajtón, nem is beszélve Olaszországeről és Ausztriáéről, amely állandóan a legteltesebb szolidaritással mellettünk állott, az iszonyat felhördülése morajlott végig. Valószínű, hogy a Tanács többségének pártatlanul hűvös és tartózkodó állásfoglalása a jugoszláv panasszal szemben, jórészt erre az önleplezésre vezethető vissza, amelyet Magyarország és a Tanács elleni presszió eszközéül akartak felhasználni. A szerb hatóságok ezzel a középkori eljárásukkal akarattal ellenére szolgálatot tettek Magyarországnak és az európai békének, mert magyar testvéreink fájdalmas kiüldöztetése és szenvedései árán valószínűleg ezzel is hozzájárultak ahhoz, hogy a magyar kormány minden kitűzött, bár negatív célját elérhette a nagyhatalmakkal való tanácskozásai során. Ezáltal vált ugyanis lehetővé, hogy Magyarország elfogadhassa azt a tanácsi határozatot, amely fogalmazásának

ügyessége és az által, hogy Magyarország benne említést nyert, Jugoszlávia számára is elfogadható volt.

Mindezeknek a körülményeknek a kellő latbavetése, a Tanácsban kifejlődött légkörnek megfelelő felhasználása, büszke, de nem provokáló fellépés, megalázkodás nélküli önmérséklés jellemezték azt a diplomáciai munkát, amit Kánya Kálmán, Magyarország külügyminisztere az utolsó hét alatt a hely színén Aloisi olasz delegátussal, Eden lord-pecsétörrel és Laval francia külügyminiszterrel folytatott tanácskozásain végzett.

Ha a Tanács valóban törvénytörőként, azaz az abszolút igazságot kereső testületként üléseznek, akkor az eredmény azonos lett volna Olaszország, Nagy-Britannia, Spanyolország, Lengyelország, Szovjet-Oroszország, Mexikó, Argentina és Chile képviselőinek december 8-i nyilatkozatával és véleményével: a Tanács megállapította volna, hogy a múltra nézve nem áll elegendő anyag és bizonyíték rendelkezésére ahhoz, hogy valamely államot a marseille-i merényletért akár csak közvetett felelősséggel illessen. Minthogy azonban — így szólt volna a pártatlan Tanács határozata — minden államnak közös érdeke, hogy a Marseille-hez hasonló terroristikus cselekmények megakadályoztassanak, a Tanács kiküld egy bizottságot, hogy egy erre irányuló konvencióra nézve hozzá javaslatot terjesszen be. A Tanács azonban elsősorban politikai testület s a Népszövetség sem lehet egyéb, mint tagjai érzelmeinek és érdekeinek függvénye. Így történt, hogy noha Franciaország még egész november folyamán igyekezett megőrizni bírói pártatlanságának látszatát, Laval a Conseilben tartott beszédét a következő, a pártatlanság nimbuszát tönkretevő mondattal vezette be: „E rendkívül komoly tárgyalásnál Franciaország Jugoszlávia oldalán áll.“ Viszont ugyanilyen kétséget nem tűrő határozottsággal és belső melegséggel állott Magyarország mellé Mussolini képviselője a Tanácsban. Ezzel tehát a pártatlanság nimbusza eloszlott, s azt a maga elvonatkozottságában már csak Nagy-Britannia képviselője tartott fenn.

A politikai erők összeütközésének eredőjeként, de az általános nagy érdeknek, a béke megőrzésének szemmel tartásával jött létre a tanácsi határozat a „nincs győző, sem legyőzött“ jelige alatt. Hogy milyen lesz a határozat, azt már a december 10-i ülésen Jętics és Titulescu beszédéből is ki lehetett venni, akik hangsúlyozták, hogy nem céljuk a magyar nemzetet becsületében megtámadni, csupán „a közegei által esetleg elkövetett mulasztásokat kell megtorolni“. Ha meggondoljuk, hogy Magyarország már eredetileg maga ajánlotta fel a további vizsgálat megejtését és esetleg hanyagsággal vádolható magyar közegek megbüntetését, a Tanács határozatának erre vonatkozó része nyilván nem érinti Magyarország nemzetközi tekintélyét és szuverén jogait. Az egyhangú határozat egyelőre lehetővé tette a szinte kibírhatatlanná váló feszültség enyhülését a jugoszláv-magyar határon. Az ügynek végleges elintézése akkor fog bekövetkezni, amikor Magyarország intézkedéseiről megteszi jelentését, a Tanács pedig tudomásul veszi ezt a jelentést és végül a terrorizmus elleni konvenciót a Népszövetség tagállamai elfogadják. De addig is minden oldalról mindent el kell követni, hogy a veszedelmessé váló légkör enyhüljön és a nemzetközi viszonyok a Dunavölgyében elviselhetőbbé váljanak. Magyarország a jövő békés átalakításának útjáról nem térhet le és meg van róla győződve, hogy nemzeti ideáljainak békés úton való szorgalmazásával valóban és őszintén mindenkinek, elsősorban minden dunai államnak az érdekében cselekszik. Ezzel szemben hiába hirdetik Jętics, Titulescu és Benes lapjai azt, hogy Magyarországnak le kellett mondania a revízióról, mert ezzel csak belső közvéleményüket akarják megnyugtadni. A revízióról senki sem képzelte Magyarországon, hogy hamarosan megvalósítható lenne, de arról nem

mondhat le senki, egyetlen magyar ember sem, hogy idővel megérlelődjék ez a probléma is, amikor majd a körülmények hatása alatt sikerül meggyőzni úgy az összes nagyhatalmakat, mint pedig a környező országokat arról, hogy a Magyarország élő testéből leszelt túlnagy koncok megtartása nincs érdekükben és egyes jelentékeny részeknek visszaadásával saját életérdekeiket éppúgy szolgálnák, mint az európai békét. Az a magyarság, amely megérte az 1241—42-es éveket, túlélte az 1526-tól 1686-ig tartó korszakot és főnixként megújulva került ki az az 1849—67 közötti időszakból, noha minden egyes esetben megsemmisítő túlerővel állott szemben, nem veszi el önbizalmát és egy percig sem adja fel reménységét, hogy hasonló, noha talán más körülmények által előidézett változás a sötétség mostani korszakának is véget fog egyszer vetni.

Arra, hogy Magyarország európai politikai helyzete nem reménytelen, hogy politikai érdek és rokonszenv mind több államot visz hozzá közelebb, megnyugtató példa marad Olaszország, Nagy-Britannia, Lengyelország és Spanyolország delegátusainak és még számos jelentékeny ország képviselőjének és sajtójának állásfoglalása a decemberi súlyos napokban.

A Népszövetségnek, amelynek a Briand—Chamberlain—Stresemann nagy triász szétbomlása óta szinte csak rossz napjai voltak, az európai békére oly fenyegetőnek mutatkozó november-decemberi időszak két nagy sikert és új tekintélyt szerzett. Akármilyen legyen is a véleményünk a mai nagyon kuszáit politikai világhelyzetben az új fogalmakat nehezen megérteni tudó közönség által sóhivatalnak elnevezett genfi intézményről, nehéz tagadásba venni, hogy úgy a jugoszláv-magyar konfliktus elintézésében, mint a saarvidéki népszavazás előkészítésében megállta a helyét és hogy nélküle a fenyegető felhőket nem lehetett volna eloszlatni. Annak, hogy azelőtt oly sok esetben csődöt mondott, s hogy most viszont sikert tudott elérni, nézetem szerint teljesen azonos oka van. A Népszövetség annyit ér, amennyi akaratot, elhatározóképességet tagjai bele tudnak és akarnak vinni. A Tanács mostani sikerét két nagyhatalomnak az eddiginél aktívabb és öntudatosabb részvétele hozta létre. Az egyik nagyhatalom Olaszország, amely az utóbbi évek folyamán felismerte, hogy a Népszövetség az a hadszíntér, ahol a hatalmak egymással megütköznek. Mindegyiknek tehát annyi súlya van, amilyen mértékben vesz részt az ott lejátszódó vitákban és küzdelmekben. Ezt Mussolini már Grandi külügyminisztersége idején felismerte, Németország kilépése óta pedig még erőteljesebben fejtett ki aktivitást a Népszövetségen belül. Az a tény például, hogy Aloisi báró olasz fődelegátus a Tanács Saar-bizottságának elnöke volt, egészen rendkívüli módon megnövelte Olaszország helyzeti előnyét az utóbbi hetek vitáiban. A másik nagyhatalom, amelynek fellépése döntően befolyásolta mind a saarvidéki megegyezés létrejöttét, mind a Marseille-el kapcsolatos konfliktus elintézését, Nagy-Britannia volt. Rendkívül fontos az angol kabinetnek az az elhatározása, hogy a saarvidéki népszavazás biztosítására és nemzetközi rendőri funkciók teljesítésére hajlandó brit katonai haderőt küldeni,— ez tulajdonképpen már önmagában megoldotta a fenyegető Saar-konfliktus problémáját. Ugyanígy lépett ki passzivitásából, de nem pártatlanságából, Anglia a jugoszláv-magyar viszály esetében is. Kétséget kizáró elhatározása itt is hozzásegítette a Tanácsot a megoldáshoz. Historikusok esetleg joggal fogják megállapítani, hogy ha Nagy-Britannia 1914 júliusában sem hagyott volna kétséget magatartása felől, talán sok minden másképp történt volna. Bizonyos, hogy ha Anglia, nagy erkölcsi és hatalmi súlyával idejekorán közbelép és pártatlansága fenntartásával megmutatja, hogyan lehet a békét megőrizni, senki sem fogja merni Európában a béke megzavarásának felelősségét vállalni és ezzel Nagybritannia ellenségeskedésének minden következményeit magára vállalni. Aki figyelemmel

olvasta azt a vitát, amely a jugoszláviai magyar menekültek ügyében az angol alsóházban lefolyt, az ezen az egy példán is meg fogja tudni érteni, micsoda erkölcsi súllyal bír a brit birodalom külügyminiszterének óvatosan, tapintatosan megfogalmazott szava. Ha Anglia amely sok tekintetben már régen feladta az izoláltság politikáját, a mostanihoz hasonló aktivitással óhajt résztvenni Európa politikájának alakításában, azt mindenkinek, aki a realitásokon, de a méltányosságon is alapuló megoldásokat keresi, örömmel és hálaival kell üdvözölnie.

A háttérben természetesen még mindig ott marad a legnagyobb probléma, a fegyverkezések, illetve a leszerelés kérdése. Az erről a kérdéstről szintén az angol alsóházban lefolyt nagy vita megmutatta Anglia érzelmeit és hasznos figyelmeztető volt minden irányban. A népszövetségi Tanács tekintélyének emelkedése annak a régi francia közmondásnak a helyességét bizonyította ismét, hogy a távollevőknek nincs igazuk. Az egyenjogúság elvének elismerését és gyakorlati keresztülvitelét nyomon kell követnie a fegyverkezési színvonal megrögzítésének és az általános ellenőrzés elfogadásának. Ennek a problémának a megoldása az, amit a jövő évektől vár Európa, hacsak egy előre nem látható baljós esemény végleg fel nem borítja helyzetet. Pillanatnyilag nincs semmi jel arra, hogy ilyen esemény bekövetkezéséről tartani kelljen.

OTTLIK GYÖRGY